

นายทน กับ นางทาน

วิมล คำศรี

ในกาลครั้งหนึ่ง มีชายคนหนึ่งชื่อ "นายทน" เมียชื่อ "นางทาน" ทั้งสองมีลูกสาวชื่อ "บัวโทน" นายทนนั้นมีตำแหน่งหน้าที่เป็น นายด่าน ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ชายป่าแห่งหนึ่ง

เด็กหญิงบัวโทนผู้ลูกสาวนั้นแลก็มีเค้าเป็นหญิงงาม พุดจาปราศรัยก็เฉลียวฉลาด แต่ก็เป็เด็กที่ค่อนข้างจะลึ้งลึ่งอยู่สักหน่อย จะเดินเหินหรือทำอะไรก็ไม่ค่อยระมัดระวังตนนัก แต่นายทนก็ตั้งความหวังไว้ในใจว่าลูกสาวของตนจะต้องได้แต่งงานกับขุนนาง อยู่มาวันหนึ่ง เด็กหญิงบัวโทนได้ตีแมวจนกระเด็นหก น้ำหกมากในกระถานได้หกลงรดราดที่นอน นายทนผู้พ่อจึงโกรธที่ลูกสาวทำอะไรไม่ระมัดระวัง จึงได้พูดด่าว่าเป็นเด็กไม่ดี เพราะแม่ไม่ได้สั่งสอน ไม่น่าจะมีผู้ขุนนางตามทีคิดไว้ แต่น่าจะมีผู้เป็นลิงป่าตามนิสัยของลูกสาวตนเสียมากกว่า ตั้งข้อความที่จำๆ กันมาดังนี้.....วันหนึ่งนางลูกสาว อย่างเข้าห้องย่องอย่างใจร ติแมวถูกเอาโดน น้ำหกมากหกตกที่นอน นายทนโกรธโกรธา ร้องด่าว่าอีลูกอ่อน ขี้ริ้วแม่ไม่สอน ไม่น่าจินอนกับขุนนาง สำหรับกับลิงป่าชอบกูปาไปหาก้าง จะอยู่ในป่าอย่าง ผู้ขุนนางไม่ชอบใจ....."

เด็กหญิงบัวโทนเมื่อได้ฟังพ่อพูดออกมาเช่นนั้น ก็เสียใจ คิดอยู่แต่ในใจว่า ต่อไปเมื่อมีเหย้ามีเรือน ถึงค่างก็จะเลือกเอาเป็นผัวให้ได้ ลองมีผัวลึงให้พ่อได้ ฟังสักทีจะเป็นไรไป

ต่อมาเมื่ออายุอาสามเด็กหญิงบัวโทนได้สืบเจ็ดปี หน้าตารูปร่างผิวพรรณของบัวโทน ก็สดสวยขึ้นตาม ความคาดหมายของพ่อแม่เข้าจริงๆ เรียกว่าเป็นดาวดวง เด่นของละแวกบ้านนั้นก็ว่าได้ ทำให้มีชายมากหน้า หลายตามาหมายปอง

และต่อมาได้มีผู้จัดขันหมากมาสู่ขอนางบัวต่อ นายทนนางทานถึงสิบห้าขันหมากพร้อมๆ กันในวัน เดียวกันทำให้นายทนนางทานชื่นชมยินดีในความ งามของลูกสาวตนเป็นยิ่งนัก ดังข้อความที่ว่า "นาย ทนกับนางทาน นั่งหน้าบ้านตั้งดวงเดือน เคี้ยวหมากจนปากเปื้อน พุดต้อนรับกับ เฉ่าแก่ บรรดาวันนี้ ฉันมิขัดกับใครแน่ ฉัน จะถามเด็กมันแน่ มันชอบใครตามใจมัน....."

แล้วนายทนก็ถามลูกสาวของตนว่า "เจ้าชอบใคร ก็บอกมาเถิดลูก พ่อจะไม่ขัดใจเลย....."

แต่นางบัวโทน..ความที่ยังฝังใจเจ็บคำดูดาของพ่ออยู่ไม่หายก็ได้พูดตอบพ่อออกไปบ้าง ".....ว่า มนุสสาลูกไม่เอา ลูกนี้เป็นเมียลึง ใครมาชิงผิด เมียเขา ขันหมากขึ้นเรือนเรา พ่ออย่าเอาจงส่ง คืน.."

นายทนเมื่อได้ฟังลูกสาวกล่าวออกมาเช่นนั้นก็ ให้รู้สึกผิดหวัง..และโกรธ ขึ้นมาเป็นยิ่งนัก จึงพูดขึ้นว่า ".....ถ้าอย่างนั้นก็ตีแล้ว กูจะเอาผัวไปให้ลึงเสียทั้งหมดเรื่อง"

อยู่ต่อมาๆ นางบัวโทนก็ให้มีจิตใจฟุ้งซ่าน กิน ไม่ได้นอนไม่หลับ เนื่องด้วยเกณฑ์ชะตาถึงคู่ครองเข้า นั้นเอง มีจิตใจคิดใคร่อยากไปอยู่ป่าเพียงอย่างเดียว นางน้องก็ได้แต่นั่งซึมเซาเศร้าหมองกระทั่งร่างกาย ชุ่มผอมลงๆ จนให้พ่อแม่ต้องวิตกกังวลไปด้วยกับอา การของลูกสาว ครั้งได้ไต่ถามถึงสาเหตุลูกสาวก็เอาแต่นั่งเฉยเสียไม่ยอมตอบคำถามของพ่อแม่อย่างใด กระทั่ง นายทนผู้เป็นพ่อได้บังเกิดความโมโหขึ้นมาบ้าง จึงได้

จัดการพานางบัวโทนไปให้ลึงตามที่นางปรารถนาเสีย ในวันนั้น ดังข้อความที่ว่า ".....แล้วก็ย่างออกนอก เกย ปลูกกราบมารดา ลูกจะลามารดาเหย ไขลูกจะละเลย ทั้งแม่ไว้ให้เอ็งค์ นางทาน ผู้มารดา ฟังลูกยาน้ำตาผาง สุดจะกลั้นอารมณ์ ตรงแล้วเอนองค์ซบพิศตรา.."

ขณะที่นายทนนางบัวโทนเดินทางมาในป่า นั้น ทั้งสองพ่อลูกก็ได้พบกับลิงป่ามากมาย นายทนจึง บอกลูกสาวของตนขึ้นว่า "...นี่ก็พบลิงแล้ว เจ้าจะเลือก เอาตัวไหนเป็นผัวก็บอกมาเถิด กูจะนำไปให้มันให้ลึง เรื่องลึงราวกันเสียที" นางบัวโทนจึงบอกกับพ่อของตน ขึ้นว่า "...นั่งมันลึงหน้าโขน ซาดลึงไพร่ไซ่พญา..."

พวกลิงเหล่านั้นต่างก็มาห้อมล้อมและถามนาย ทนว่าจะพากันไปไหน นายทนได้บอกมันไปว่า "กูพา ลูกไปถวาย แก่เจ้านายกระบี่ป่า..."

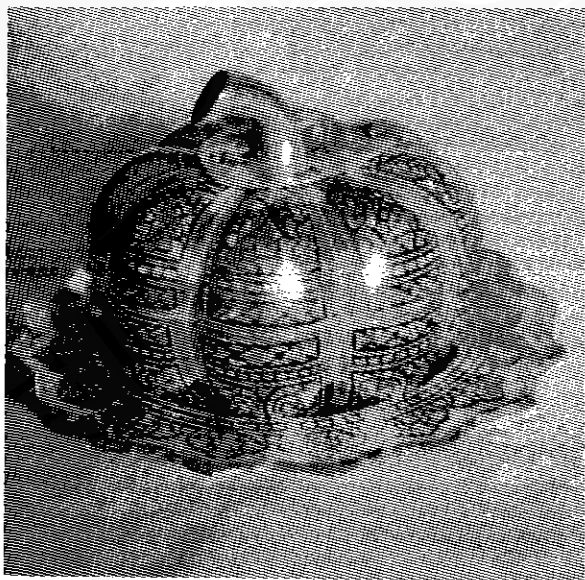
พวกลิงเมื่อทราบความดังนั้นก็ชอบบอกชอบใจ ที่พญาวานรเจ้านายของมันจะมีคู่ครองเสียทีต่างก็ช่วย กันทำคานหามให้สองพ่อลูกนั่งไปยังที่อยู่ของพญาลิง แล้วพวกลิงเหล่านั้นก็ช่วยกันหามไ้ร้องก้องมาดังความ

ว่า "ขอเชิญพ่อโหมงาม ทั้งพ่อลูกขึ้นวอลง
ไถ่กั้งอี่โหย้ เพื่อนรับให้ว่าไฉ่สิง ไฉ่จ๊กหัก
ทางซิง ถือต่างตรงตรงหน้าไป..." ต่อมาขบวนลิงได้
หามสองพ่อลูกไปถึงถ้ำ ที่อยู่ของพญาลิง

ฝ่ายพญาลิงก็ได้ทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมด
ด้วยญาณวิเศษของตน จึงได้เยี่ยมหน้ามอออกมาจากถ้ำ
ตั้งความว่า "กล่าวถึงขุนกระบี่ รุกดีที่
ในห้องออกมาเยี่ยมหน้ามอ เห็นหนูน้องแม่
เนื้อเนียน พิศพิศตรลักขณา ดังทวารลงทาเขียน
เล็บแดงคือแสงเทียน พระศอเศียร พอสมทรง
ยิ่งแลยงละลาน ให้วิญญาณตะลึงหลง..."

พญาลิงจึงได้เนรมิตกายเป็นมนุษย์รูปร่าง
หล่อเหลาดงามออกมารับสองพ่อลูกที่หน้าถ้ำแห่งนั้น
นายทนเห็นเข้าก็ตกตะลึงไปด้วยความงงเงงเพราะตนไม่
เพราะตนไม่เคยคิดมาก่อนว่าพญาลิงจะกลายร่างเป็น
มนุษย์ได้ แล้วนายทนก็ได้บอกความประสงค์ของ
ลูกสาว ตนจึงได้นำเอามาให้พญาลิงรับไว้เป็นภรรยา
พญาลิงก็ได้รับไว้ด้วยความยินดี

ต่อมาพญาลิงก็ได้ให้พิกทองแก่นายทนผู้เป็น
พ่อตาไปผลหนึ่งนานทนมื่อเห็นของไหว้ของลูกเขยเช่น
นั้นเข้าก็ให้นึกเสียใจขึ้นมาทันที เพราะคิดว่าตนได้
อุตสาห์นำลูกสาวมาให้ถึงที่อยู่ออกอย่างนี้แล้ว ก็ไม่น่า
จะให้ของไหว้เพียงแค่นี้พิกทองผลเดียวเช่นนั้น ถ้าไม่ให้
เลยก็จะดีกว่าเสียอีก

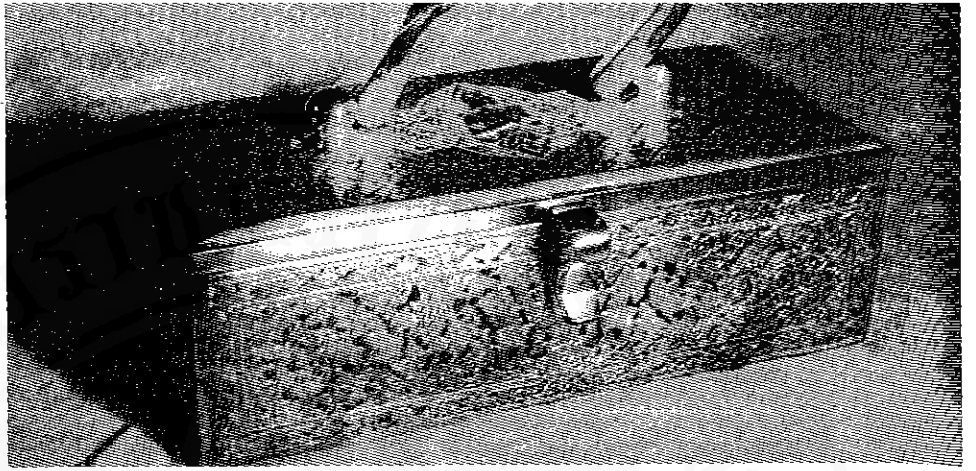

นายทนจึงจำต้องเอาพิกทองผลนั้นโดยไม่ได้
รำลากลูกเขย ลูกสาวแต่อย่างใด

นายทนได้เดินทาง.....มาจนถึงบ้านของเพื่อน
เกลตอนของตน นายทนก็ได้เล่า เรื่องราวที่ประสบมา
ให้เกลอขึ้นว่า ".....ไฉ่ไกลลเหอไฉ่น้ำเต้าลูกนี้ กูยกให้
มึงเอาไปกินเอาไปเถิดวะ" แล้วกล่าวกับเพื่อนเกลอต่อ
ไปอีกว่า "...กูจะกลับไปยังที่อยู่ของไฉ่ลิงตัวนั้นอีกที
เพื่อไปหลอกอึบิวโคโนว่าแม่มันเป็นไฉ่...อย่างแรง ขอให้
มันกลับบ้านมาพยาบาลแม่ของมันก่อน แล้วกูค่อยเอา
ไปขายเงินยังจะดีกว่าให้กับลิงป่าตัวนั้นเสียอีก เพราะ
มันคงจะได้เงินได้ทองมากกว่าราคาของน้ำเต้าที่ให้มึง
เอาไปแกง...อย่างแน่นอน"

นายทนเมื่อได้บอกอุบายให้เพื่อนทราบแล้ว ก็
ได้ออกเดินทางกลับไปยังถ้ำของพญาลิงอีก ส่วนเพื่อน
เกลอของนายทนก็ได้เอาพิกทองนั้นมาพิจารณาดูก็รู้ว่า
ไม่ใช่พิกทองธรรมดาๆ แต่มันเป็นพิกทองทองคำแท้ๆ
ทีเดียว จึงได้นำเป็นกำกับซ่อนไว้ด้วยยินดีเป็นอย่างนัก

ฝ่ายนายทนได้เดินทางมาถึงถ้ำของพญาลิง แล้ว
แกล้งพูดหลอกลูกสาวของตนว่า แม่ของนางบิวโคโนไม่
สบายเป็นไข้หนักมาก ขอให้ลูกสาวกลับไปบ้านสักชั่ว
ระยะหนึ่งก่อน พญาลิงเห็นผิดสังเกต จึงได้เล็งญาณดู
ก็รู้เรื่องราวโดยตลอด จึงได้บอกเรื่องราวนั้นให้นาง
บิวโคโนภรรยาของตนทราบ นางบิวโคโนจึงไม่ยอมกลับ
ไม่ยอมกลับไปกับพ่อของตนอีก แล้วพญาลิงยังบอกให้
นายทนผู้พ่อตาทราบอีกว่าพิกทองที่ให้ไปนั้นก็เป็น
ทองคำแท้ๆ นายทนเมื่อทราบเช่นนั้นก็รู้สึกเสียใจและ
เสียดายมาก แต่ก็ไม่รู้จะแก้ไขอย่างไรเสียแล้ว ครั้นนี้
พญาลิงได้มอบหีบอาหารทิพย์เพื่อเป็นการปลอบใจพ่อ
พ่อตาให้ไปอีกโบนึง นายทนเมื่อได้หีบอาหารทิพย์ก็
ลาลูกเขยลูกสาวกลับบ้าน แต่ในระหว่างทางนั้นเอง
ทางนั้นเอง นายทนจึงได้เปิดหีบนั้นออกแล้วก็ต้องตก
ตะลึงไปกับความมหัศจรรย์อีกครั้งเพราะเมื่อหีบนั้นถูก
เปิดออกก็ได้มีหญิงงามก้าวย่างออกมา พร้อมกับได้ยก
สำหรับอาหารคาวหวานหลากชนิดออกมาด้วย นายทน
ได้กินอาหารเหล่านั้นด้วยความเอร็ดอร่อย เพราะ
อาหารแต่ละอย่างล้วนมีรสชาติเป็นเลิศเสียทั้งสิ้น เมื่อ

กินอิ่มแล้วก็ปิดหีบ นางงามและส่าหรับอาหารก็ได้
อันตรธานไปสิ้น

นายทนต์จึงได้ยกหีบนั้นมาเปิดให้เพื่อนเกลอของตน
ตนได้กินกันอีก แล้วจึงนำหีบอาหารทิพย์นั้นกลับมา
เปิดให้นางทนต์เมียของตนได้กิน ทั้งสองผัวเมียจึงไม่
ต้องทำมาหากินอะไรกันอีกต่อมา เพราะอาหารก็มี
พร้อมสรรพอยู่ในหีบนั้นแล้ว เมื่อหิวขึ้นมาก็เปิดหีบกิน
กันไปทั้งสองผัวเมีย...เช่นนั้นเรื่อยมา

กาลต่อมา ข่าวเรื่องนายทนต์นางทนต์มีทวิเศษ
ได้ล่องรู้ไปถึงเจ้าเมืองแห่งนั้นเข้า เจ้าเมืองจึงได้ใช้
ให้ทหารออกไปข่มขู่เอามาเป็นของตนเสีย ด้วยการแจ้ง
ให้นายทนต์ทราบว่ามีทวิเศษใบนั้นเป็นของตนมาก่อน...
ต่อมาได้หายสาปสูญไปจากท้องพระคลังนานแล้ว เมื่อ
มาตกอยู่ที่นายทนต์ก็ขอคืนโดยไม่เอาโทษเอาใบบแต่
อย่างใดเลย นายทนต์จึงต้องจำใจให้ไปเพราะความ
เกรงกลัว

เมื่อหีบอาหารทิพย์ที่ลูกเขยให้มาถูกเจ้าเมือง
ใช้อำนาจข่มขู่เอาไปแล้ว นายทนต์ก็ได้เดินทางไปหา
ลูกเขยพญาลิงตัวนั้นอีก แล้วได้เล่าเรื่องราวที่เกิดให้
ลูกเขยฟัง พญาลิงจึงบอกว่า "...เขาเกิดคราวนี้แหละ
ตนจะให้หีบทองไป เพื่อเอาไปถองพวกที่ขี้โกง..
เอาของวิเศษกลับคืนมาให้หมด ไม่ว่าจะเป็นฟักทอง
ทองคำ หรือหีบอาหารทิพย์ก็ตาม"

นายทนต์เมื่อได้หีบทองจากลูกเขยไปแล้ว ก็พา

ผู้เล่า : นายหนุ่ม พิบูลย์

กลับมายังบ้านเพื่อนเกลอคนนั้นแล้วกล่าวว่าให้เอา
ฟักทองผลนั้นมาดูกันอีกทีเถิด เพื่อนผู้นั้นก็ตอบไปว่าได้
เอาทำอาหารกินเสียหมดแล้วนายทนต์จึงได้เปิดหีบ
ทองออกมาทันใดทันนั้นก็ได้มีชายฉกรรจ์รูปร่างลำสัน
เป็นจำนวนมากหลายคนออกมา...ออกมาดองๆดอง
จนกระทั่งเพื่อนเกลอทนต์เจ็บไม่ไหว จึงยอมคืน
ฟักทองค่าให้แก่นายทนต์แต่โดยดี นายทนต์ปิดหีบลง
ชายฉกรรจ์นั้นก็หายไปด้วย

ต่อมานายทนต์ได้นำหีบทองไปหาเจ้าเมือง
เจ้าเมืองผู้นั้นเมื่อทราบข่าวว่านายทนต์จะมาหาคิดว่าคราวนี้
คงได้หีบวิเศษอะไรอีก หรือถ้านายทนต์จะมาทวงเอาหีบ
อาหารทิพย์คืน.....ก็คงไม่เป็นปัญหาอะไรสำหรับตน
เพราะตนจะใช้อำนาจที่มีอยู่กำจัดการนายทนต์เสียก็สิ้นเรื่อง

เมื่อคิดดังนั้นแล้วเจ้าเมืองผู้นั้นก็ออกมาพบ
นายทนต์เมื่อได้พบกับผู้ที่ขี้โกงเข้าเช่นนั้นแล้ว ก็ได้
จัดการเปิดหีบทองออกทันที ชายฉกรรจ์จำนวนหนึ่งก็
ได้ออกมาดองๆ... ดองเอาทั้งเจ้าเมืองขี้ฉ้อคนนั้น
เจ้าอย่างเต็มที่ เมื่อเจ้าเมืองได้เรียกให้ทหารของตนช่วย
เหลือ ชายฉกรรจ์อีกจำนวนหนึ่งก็ได้ออกมาจากหีบแล้ว
พุ่งเข้าดองๆ..... ดองเอาบรรดาทหารพวกนั้นเข้าอีก
และแล้วนักถองก็เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วต่างก็เข้าไป
ถองเอาเจ้าเมืองและพวกพ้องบาดเจ็บล้มลงสิ้นทุกคน

ในที่สุดเจ้าเมืองจึงต้องยอมคืนหีบอาหารทิพย์ให้
นายทนต์ เป็นอันว่านายทนต์ได้ของวิเศษทั้งสองอย่างกลับ
คืน ตั้งแต่นั้นมานายทนต์กับนางทนต์ก็ได้อยู่กินอย่างมี
ความสุขเพราะบารมีของลูกเขยลิงของตนนั่นเอง

การศึกษาวิเคราะห์

๑. ประเภทของนิทาน

อาจารย์วิเชียร ณ นคร ผู้ศึกษาวิจัยนิทานพื้นบ้าน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดนิทานเรื่องนี้เป็นนิทานปรัมปรา^๑

โดยหลักวิชาคติชนวิทยา "ปรัมปรา" เป็นนิทานเรื่องสมมติที่ค่อนข้างยาว และมีหลายส่วตจะมีฉากเป็นแดนในฝัน ไม่บอกสถานที่แน่ชัด ตัวเอกมีคุณสมบัติพิเศษ เช่น เป็นผู้มีอำนาจ มีบุญและมีฤทธิ์เดช ตอนจบของเรื่องจะจบด้วยความสุข

นิทานปรัมปราจะเป็นนิทานรุ่นเก่าแก่ที่แสดงพฤติกรรมของตัวละครว่าผูกพันอยู่กับอำนาจเหนือธรรมชาติ สะท้อนความเชื่อถือในสังคมยุคโบราณ เช่น ความเชื่อเรื่องเทพ เรื่องอมมนุษย์ เรื่องไสยศาสตร์ และเรื่องสัตว์ใหญ่ เป็นต้น

นิทานปรัมปราบางเรื่องสะท้อนความคิดเห็น ความเชื่อและทัศนคติของกลุ่มชนในอดีตได้ จึงสามารถใช้เป็นข้อมูล วิเคราะห์สภาพสังคมในอดีตได้บ้าง แต่เนื่องจากความชัดเจนของเนื้อหา ตัวละครและฉากยังไม่มีความหลักฐานเพียงพอที่จะชี้ชัดลงไปได้เหมือนนิทานตำนาน จึงใช้เป็นข้อมูลวิเคราะห์สังคมได้เพียงส่วนหนึ่งเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น

โครงเรื่องของนิทานปรัมปราเท่าที่พบในท้องถิ่นต่างๆ มักมีลักษณะเป็นเรื่องที่ผูกขึ้นตามจินตนาการของผู้เล่า จึงมีโครงเรื่องหลายแนว

^๑วิเชียร ณ นคร การศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช หน้า ๔๓-๔๔

นิทานเรื่อง "นายทนต์กับนางทนต์" มีตัวละครหลากหลาย คือมี สามัญชน กษัตริย์ ขุนนางและสัตว์คือพญาวานร ซึ่งเป็นสัตว์วิเศษมีฤทธานุภาพแปลงกายเป็นมนุษย์และเสกสิ่งวิเศษเหนือมนุษย์ มีพฤติกรรมดุจเทวดา ตัวละครเหล่านี้ มีบทบาทและพฤติกรรมเกี่ยวเนื่องกันตลอดทั้งเรื่อง

๒. คุณค่าของนิทาน

ตามหลักวิชา การศึกษานิทานพื้นบ้านย่อมก่อให้เกิดคุณค่าอย่างน้อย ๔ คือ คุณค่าทางสุนทรียะคุณค่าทางภาษา คุณค่าทางวัฒนธรรมและสังคม คุณค่าทางภูมิปัญญา และคุณค่าทางการศึกษาอบรมและพัฒนาจิตใจ^๑

นิทานเรื่อง นายทนต์กับนางทนต์ นอกจากจะให้คุณค่าด้านสุนทรียะแล้ว ยังให้คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย กล่าวคือเป็นสื่อในการจัดระเบียบสังคมทั้งในสวนปทัสถานค่านิยมสถานภาพ และบทบาท และการควบคุมทางสังคม

จุดเด่นของเรื่องนี้ คือการสะท้อน ธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมเกี่ยวกับสตรีถิ่นใต้ และค่านิยมความมั่งคั่ง ของสังคม

ค่านิยมเกี่ยวกับสตรีถิ่นใต้ในที่นี้ คือเป็นว่าสตรีควรมีภริยาสำรวม จะได้เป็นศรีแก่ตนและครอบครัว

จากเนื้อเรื่องในนิทาน เมื่อนางบัวโทน ซึ่งเป็นลูกสาวมีจิตภริยาไม่สำรวม คือ ตีแม่จวนกระโดนล้ม นำหมากรดเรียกราดบนที่นอน นายทนต์ผู้บิดาก็โกรธดุว่าเพราะพฤติกรรมของนางบัวโทนขัดต่อค่านิยมสตรีถิ่นใต้

ส่วนค่านิยมความมั่งคั่ง เป็นค่านิยมทั่วไปของสังคม ทั้งสังคมไทยและสังคมโลก นับตั้งแต่เงินเริ่มมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของผู้คน เพราะใช้เงินเป็นตัวกลางแลกเปลี่ยนวัตถุสิ่งของในโลก ยิ่งในสังคมเมืองหรือสังคมวัตถุนิยมด้วยแล้ว เงินจะเป็นปัจจัยสำคัญในการบันดาลสรรพสิ่งที่ป็นวัตถุอำนวยความสะดวกเป็นอย่างยิ่งจนทำให้บดบังความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงไปเสียสิ้น

^๑วิมล คำศรี วรรณกรรมท้องถิ่นศึกษา หน้า ๑๖๑-๑๖๒

๓. สัมพันธภาพระหว่างนิทานเรื่อง
นายทนต์กับนางทานกับชุมชน และสัง
คมนตรีธรรมราชและท้องถิ่นอื่น ๆ

นิทานปรัมปราเรื่องนายทนต์กับนางทานมีความ
สัมพันธ์อยู่กับชุมชนและสังคมนตรีธรรมราชและท้องถิ่น
อื่น ๆ ทั้งลักษณะปทัสถานของสังคม และอนุภาค
ของนิทาน กล่าวคือ

๓.๑ ปทัสถานของสังคม พฤติกรรมอันเป็น
แบบแผนหรือคตินิยม ที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่พึง
ได้จากนิทานเรื่องนายทนต์กับนางทาน คือ ความนิยม
เกี่ยวกับความสุภาพเรียบร้อยของสตรีและการมีความ
มั่นคงเป็นสำคัญ

ความสุภาพเรียบร้อย สारรวมกิริยาของสตรีมี
ปรากฏอย่างเด่นชัดอยู่ในวรรณกรรมมุขปาฐะและ
วรรณกรรมลายลักษณ์หลายเรื่อง ดังเช่น

สตรีต้องมีกิริยามารยาทงาม หมายถึงถึงกิริยา
ท่าทางต่างๆ เช่น การยืน เดิน นั่งนอนท่วงทิวาจา
และการแต่งกายที่งดงามแต่พอดีตามศักดิ์ศรีและฐานะ
อีกด้วย^๒

สตรีใดไม่สำรวมกิริยาท่าทาง สตรีนั้นย่อมถูก
ตำหนิหรือถูกนำมาเสียดสีล้อเลียน เยาะเย้ยถากถาง
ต่างๆ นานา ดังเช่น

ลูกสาวเหอ	ลูกสาวชาวเวินติน
เดินไม่แลตั้น	เหยียบลูกไก่ตาย
ลูกไก่ทั้งคลอก	ยังไม่ทันอกขนหลาย
เหยียบลูกไก่ตาย	ไม่อายแก่ช่าวบ้าน

สาวสาวเหอ	อยู่แต่โหมสาวสาว
แต่งตัวยั่วบ่าว	วันทนสองทน
ยืมยืมย่องย่อง	จิบพลูใบมน
วันทนสองทน	ทำให้บ่าวพลอยวนตาม

ฯลฯ

แม้สังคมนตรีธรรมราช จะไม่ใช่สังคมวัตถุ
นิยมเต็มรูปอย่าง เช่น สังคมตะวันตก แต่เงินก็มี
บทบาทเสริมสร้างค่านิยม ความมั่นคงขึ้นเช่นเดียวกับ
สังคมไทยในภูมิภาคอื่น ๆ

จากเนื้อเรื่องในนิทาน ครอบครัวนายทนต์และ
นางทานพานางบัวโชน ซึ่งเป็นลูกสาวเดินทางป่า
เปลี่ยว เพื่อไปหาสิงเป็นลูกเขย ตามคำประชดของบิดา
ในที่สุดก็ได้พบพญาลิงสมตามเจตนา พญาลิงรับ
ลูกสาวไว้เป็นภรรยา โดยได้มอบพิททองผลหนึ่งให้ผู้
เป็นพ่อตา ทดแทนของไหว้วตามธรรมเนียมแต่พ่อตา
ก็มีได้สนใจ กลับนำไปฝากไว้กับเพื่อนบ้าน แล้วสร้าง
มาหาพญาลิงผู้เป็นลูกเขยอีก คราวนี้พญาลิงจึงมอบหีบ
อาหารทิพย์ให้ไป จนเป็นผลให้สองพ่อตาแมยอยู่
เป็นสุข และเมื่อมีเจ้าเมืองแห่งหนึ่งได้ใช้อำนาจขมขู่
เอาหีบอาหารทิพย์ไป พญาลิงก็มอบหีบทอง ซึ่งมี
ไพร่พลผู้มีฝีมือ ในการถองพริกพร้อมอยู่ในหีบได้คอย
พิทักษ์รักษาทรัพย์สินของพ่อตาแมยไว้ ทั้งคู่จึงอยู่
อย่างมั่งคั่งถาวรสืบมา^๑

^๑ วิเชียร ณ นคร การศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัด
นครศรีธรรมราช หน้า ๑๐๗-๑๐๘

^๒ วิเชียร ณ นคร และวิมล คำศรี การศึกษาวิเคราะห์ค่านิยม
เกี่ยวกับสตรีไทยถิ่นใต้ฯ หน้า ๔๕-๔๖

ค่านิยมความมั่งคั่งในสังคม มีตัวอย่างให้เห็นมา
เป็นเวลานาน ทั้งในวรรณคดีมรดก และวรรณกรรม
ท้องถิ่น ดังเช่น

สินสางสอดจ้าง แข็งกว่าเหล็กเงินจ้าง
อ่อนได้ตั้งใจ

(ลิลิตพระลอ)

ในท้องถิ่นภาคใต้ นิยมยกลูกสาวให้กับผู้ที่มี
ความมั่งคั่งมากกว่าผู้มีฐานะยากจน คนที่มีความมั่งคั่ง
ในอดีต คือข้าราชการ และพ่อค้าชาวจีน เป็นต้น
ดังเช่น

ลูกสาวแม่คนเดียวเหอ แต่งเกี่ยวใส่ไว้
ใครมาขอแม่ไม่ให้ หวงไว้ให้เหมือนที่เขียนตรา
น้ำขันแม่ไม่ให้อาย แบ้งหยาบแม่ไม่ให้ทา
หวงไว้ให้เหมือนที่เขียนตรา ต่อใดอ้อมาขอ
ชลช

๓.๒ อนุภาคของนิทาน อนุภาคต่างๆ ที่
ปรากฏในนิทานเรื่องนายทนกับนางทาน ปรากฏ
ในวรรณกรรมอื่นๆ อีกหลายเรื่องดังเช่น

๓.๒.๑ อนุภาคเรื่องการยกขันหมาก
มาสู่ขอสตรีที่ตนพึงพอใจ ปรากฏในวรรณกรรม
มุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์ทั่วไป โปรด
พิจารณาวรรณกรรมต่อไปนี้

ไก่แจ้เหอ ว่ายน้ำช้อแซ่ไปขอเมีย
ขันหมาก ลอยน้ำเสียด ทำพรือได้เมียสะไก่แจ้

กล่าวนักจ๊กซ้า เอาพลูแดงมา ได้สิบห้ากำ
หมากเจ็ดสิบใบ ใส่ขันทองคำ
พลูสิบห้ากำทำแล้ววางพวย

(นายตัน)

ชลช

๓.๒.๒ อนุภาคเรื่องสัตว์ พุดได้และมี
พฤติกรรมพิเศษกว่าสัตว์ธรรมดา ปรากฏในวรรณกรรม
ทั่วไป ทั้งที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลาย
ลักษณ์ ดังเช่น-

ไก่ขันเหอ ขันมากริดกริด
ลับพรัลลับมิด ลงเชือดคอไก่
ไก่ทองร้องว่า เชือดคอข้าธุระไทร
ลงเชือดคอไก่ เลือดไหลตามคมมิด

ม้าว่าพระรถ คีนแม่กำพด
ให้เสียตีกระหวา เอาแม่ยายไว้
พอจะได้ฟังพา กังหรีพิริยา ข้าช้านานนาน
(ปริวรรตจากพระรถ-เมรี)

ท้าวทรงภาชี รูปทรงสงศรี คืออมรินทรา
นางสิบสองคน แลจนลับตา
ม้าโจนโผนผา รีบมาถึงเมือง
(ปริวรรตจาก พระรถ-เมรี)

๓.๒.๓ อนุภาคเรื่องของวิเศษ ปรากฏ
ในวรรณกรรมทั่วไป ทั้งที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ
และวรรณกรรมลายลักษณ์ เช่น แล้วสารพัดนึก ไม่
เท่าวิเศษ ดวงตาวิเศษ ไก่วิเศษมะพร้าววิเศษและโปรด
สังเกตตัวอย่างวรรณกรรมต่อไปนี้

เสนาฝ้ามะพร้าวพลัน ว่าเออนั้นทองอยู่ใน
ภูมิท้าวดีใจ ยืนทิ้งไข่แล้วตบมือ

(วันการ)

ชลช

แสดงให้เห็นว่า อนุภาคต่างๆในนิทานพื้นบ้าน
สัมพันธ์กับวรรณกรรมประเภทอื่นๆ อย่างใกล้ชิดตลอด
มา

การศึกษานิทานปรัมปราเชิงวิเคราะห์และเปรียบ
เทียบเพื่อให้เห็นสัมพันธ์ภาพระหว่างนิทานกับชุมชน
ควรจะนำไปใช้ในการศึกษา วรรณกรรมท้องถิ่น
ประเภทนิทานในระดับการศึกษาต่างๆ อย่างเหมาะสม
เพราะนอกจากจะทำให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง
แล้ว ยังเป็นการสืบสานและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมในแง่มุม
ต่างๆ อีกด้วย